

Tomasz Osiński
(Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie)

Sprawozdanie z działalności Okręgowego Inspektoratu Ochrony Skarbowej w Lublinie za miesiąc grudzień 1945 r.

Jednym z ważniejszych zadań Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego było reaktywowanie administracji skarbowej. Domena ta powierzona została początkowo Resortowi Gospodarki Narodowej i Finansów, a następnie wyodrębnionemu z niego Resortowi Skarbu, który od 1 stycznia 1945 r. funkcjonował jako Ministerstwo Skarbu. Organizując administrację skarbową korzystano, z pewnymi zastrzeżeniami, z wzorców wypracowanych przed wojną. W drugiej połowie 1944 r. utworzono na wyzwolonych terenach izby skarbowe, które organizowały administrację skarbową niższego szczebla. Właściwość terytorialna izb odpowiadała właściwości terytorialnej władz administracji ogólnej¹.

Istotnym elementem działalności organów administracji skarbowej było zwalczanie przestępczości skarbowej. W ramach izb skarbowych powstały specjalnie w tym celu brygady ochrony skarbowej (później przemianowane na rejonowe inspektoraty ochrony skarbowej). Dyrektor Izby Skarbowej w Lublinie powołał pierwsze brygady w Zamościu (17 XI 1944) i Siedlcach (1 XII 1944). Nadzór nad działalnością ochrony skarbowej sprawował Departament I Ministerstwa Skarbu. Od marca 1945 r. rozpoczęły działalność okręgowe inspektoraty ochrony skarbowej. W lipcu obowiązki organizacji i kierowania działaniami ochrony skarbowej przejął Główny Inspektorat Ochrony Skarbowej, funkcjonujący na prawach departamentu w ramach Ministerstwa Skarbu. Okręgowemu Inspektoratowi Ochrony Skarbowej w Lublinie podlegało sześć brygad ochrony skarbowej z siedzibami w Białej Podlaskiej, Chełmie, Lublinie (2 brygady), Siedlcach, Zamościu². Pod wpływem przeobrażeń ustrojowo – gospodarczych w 1951 r.

---

¹ A. Witkowski, *Ochrona skarbowa w Polsce*, Warszawa 1998, s. 28 – 46; W. Witkowski, *Historia administracji w Polsce 1764-1989*, Warszawa 2007, s. 415.

² W listopadzie 1945 r. działały 4 brygady: Biała Podlaska (powiaty bialski i radzyński), Lublin (powiaty: lubelski, lubartowski, kraśnicki, włodawski i puławski), Siedlce (powiaty: lukowski i siedlecki) i Zamość (po-

dokonano likwidacji ochrony skarbowej jako odrębnej instytucji³.

Ochrona skarbową była organem wykonawczym władz skarbowych przeznaczonym do zwalczania przestępstw skarbowych. W orbicie zainteresowań instytucji znalazły się osoby naruszające przepisy „w zakresie: ceł, monopolów i akcyz pobieranych na rzecz skarbu państwa, obrotu papierami premiovymi, podatków bezpośrednich, opłaty skarbowej oraz gospodarki dewizowej”⁴. Dodatkowo prowadziła działania mające na celu wykrycie przestępstw nieskarbowych m.in. poprzez ochronę majątków opuszczonych i poniemieckich, zwalczanie drożyzny i nadmiernych zysków w obrocie handlowym, czy nielegalnego obrotu skórą i uboju⁵. Według Andrzeja Witkowskiego, autora monografii ochrony skarbowej w Polsce, można pokusić się o twierdzenie, że instytucja ta zajmowała się zwalczaniem szeroko pojętej przestępczości gospodarczej⁶.

Cel ten realizowano dwutorowo, czyli poprzez zapobieganie przestępstwom oraz czynności dochodzeniowe. W ramach zapobiegania przestępczości skarbowej gromadzono informacje o rodzajach, nasileniu i przyczynach przestępstw skarbowych. Wiązało się to z koniecznością prowadzenia statystyk obejmujących zakres przestępczości skarbowej, jak również analizowania sytuacji gospodarczej i podłoża negatywnych zjawisk⁷. Liczne trudności natury organizacyjnej i personalnej sprawiły, że zbieranie informacji nie było rzeczą łatwą. W związku z powyższym opracowano szczegółowe przepisy odnośnie organizacji „wywiadu skarbowo-gospodarczego”, które precyzowały zasady budowania, werbunku i finansowania sieci informatorów⁸.

Ochrona skarbową pomimo bardzo trudnych warunków pracy, braku fachowego personelu, sprzętu, wsparcia ze strony służb dbających o bezpieczeństwo z różnym skutkiem realizowała postawione jej zadania. Zdaniem A. Witkowskiego miała ona „spore zasługi dla skarbu państwa”⁹.

Zaprezentowany poniżej dokument stanowi przykład raportu periodycznego, którego autorem był okręgowy inspektor ochrony skarbowej w Lublinie. Źródło pochodzi z akty lubelskiego OIOS przechowywanych w Archiwum Państwowym w Lublinie. Można w nim wyodrębnić dwie zasadnicze części: analizę sytuacji gospodarczej Lubelszczyzny oraz omówienie działalności urzędu w okresie sprawozdawczym, czyli przedstawiono w nim wyniki „wywiadu skarbowo-gospodarczego”, oraz pracy docho-

---

wiaty: biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, tomaszowski i zamojski). Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej: APL), Okręgowy Inspektorat Ochrony Skarbowej (dalej: OIOS) w Lublinie, sygn. 1, Wykaz brygad ochrony skarbowej podległych OIOS w Lublinie, 24 XI 1945, bp.; Od 1 lipca 1946 r. rozpoczęła pracę brygada w Chełmie. APL, OIOS w Lublinie, sygn. 17, brygada ochrony skarbowej w Chełmie do OIOS Lublin, 24 VII 1946, bp.; Druga brygada w Lublinie została zorganizowana przed majem 1947 r. A. Witkowski, *Ochrona skarbową...*, s. 183.

³ A. Witkowski, *Ochrona skarbową...*, s. 28 - 46.

⁴ Tamże, s. 35.

⁵ Tamże, s. 151-167.

⁶ Tamże, s. 175.

⁷ Tamże, s. 32, 38.

⁸ „Werbowanie informatorów powinno się opierać na zasadzie im więcej dobrych informatorów, tym wydawniejszy wynik pracy”. „Werbuje się: oddaniem przysługi, poczęstunkiem, obietnicą wynagrodzenia, apelowaniem do poczucia moralnego lub patriotycznego, podsycaniem zawiści konkurencyjnej, chęci zemsty itp.” Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie, 04/338, Okólnik Głównego Inspektoratu Ochrony Skarbowej nr 48/46, 25 IV 1946, k. 202.

⁹ A. Witkowski, *Ochrona skarbową...*, s. 176.

dzeniowej urzędu. Uwagi dotyczące sytuacji gospodarczej Lubelszczyzny po wyzwoleniu mają wprawdzie charakter bardzo ogólny, aczkolwiek wyartykułowane zostały w nich typowe dla tego okresu zjawiska, związane ze zniszczeniami wojennymi i odbudowy, oraz instalowaniem nowego ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego. Podczas opracowywania dokumentu dokonano jedynie kosmetycznych zmian związanych z korektą ortograficzną i interpunkcyjną.

***

Inspektorat
Okręgowy Ochrony Skarbowej
w Lublinie
L.1252/45

Lublin, dnia 31 grudnia 1945 r.

Sprawozdanie z działalności za
m[iesiąc] grudzień 1945.-

Do
Głównego Inspektoratu
Ochrony Skarbowej
w Warszawie
ul. Wileńska 2/4

W załączeniu przedkładam sprawozdanie z działalności Okręgowego Inspektoratu Ochrony Skarbowej wraz z zestawieniem statystycznym.

Inspektor Okręgowy Ochrony Skarbowej

/Jan Rago/

Inspektorat
Okręgowy Ochrony Skarbowej
w Lublinie

Lublin, dnia 29 grudnia 1945 r.

Sprawozdanie

z działalności Okręgowego Inspektoratu Ochrony Skarbowej w Lublinie za m[iesiąc]
grudzień 1945 r.

I. Wstęp: W okresie sprawozdawczym w dalszym ciągu położono główny nacisk na sprawę przestępstw w dziedzinie podatków pośrednich oraz bezpośrednich. W znacznie mniejszym stopniu poświęcono zagadnieniom w zakresie przestępstw z ustawy o majątkach opuszczonych i porzuconych oraz ustawy o wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego wrogich elementów. W dziedzinie lichwy i spekulacji przeprowadzono szereg akcji, mających na celu zapobieganie i zwalczanie przestępczości.

Rzut oka na niektóre dziedziny życia gospodarczego na terenie Lubelszczyzny.

1. Rolnictwo: Województwo lubelskie jest województwem o charakterze rolniczym w przeważającym stopniu i posiada w/g danych z m[iesiąc]ca grudnia br.¹⁰ na ogólną powierzchnię 2.506.189 ha:

a/ gruntów ornych	1.396.085 ha
b/ gruntów pod łąkami	251.362 ha
c/ pastwisk	136.443 ha
d/ sady i ogrody	36.979 ha
e/ lasy	482.952 ha
f/ inne grunty i nieużytki	203.368 ha

Ujemne skutki wojny, rabunkowa gospodarka okupanta, brak nawozów sztucznych itp. spowodowało obniżenie plonów. Przed wojną plony z 1 ha w kwintalach wynosiły około: pszenica - 12, żyto - 12, jęczmień - 11, ziemniaki 114, buraki cukrowe - 210. Obecnie obniżka plonów w stosunku do powyższych wynosi od 15-20 %. Większość gruntów ornych znajduje się pod zasiewem zbóż i ważniejszych okopowych. W roku 1944/45 pod uprawę rolną zdołano wziąć 1.085.210 ha powierzchni. Wykonanie planu zwiększenia zasiewów napotyka na duże trudności. Zachodzi obawa, że 20 % z planowanej podwyżki obszaru pod zasiew nie będzie wykonana z powodu braku sprzężaju, niedostatecznej ilości sił pociągowych, nieobsadzenia gospodarstw wskutek repatriacji, braku rąk [do] pracy i wysiedlenia na Zachód. Jeśli chodzi o strukturę gospodarstw, to trzeba stwierdzić, że jak poniższe zestawienie wykazuje, najczęściej jest gospodarstw niepełnorodnych, karłowatych. Na ogólną ilość gospodarstw /bez powiatu siedleckiego, który dotychczas nie nadesłał danych/ 311.193- jest gospodarstw:

a/ poniżej 2 ha	- 54.885
b/ od 2-5 ha	- 170.561
c/ od 5-10 ha	- 68.977
d/ od 10-15 ha	- 12.830
e/ od 15-50 ha	- 3.940

¹⁰ W oryginale r. b.

Drugą ważną dziedziną rolnictwa jest hodowla inwentarza żywego. Stan tego inwentarza jest niewystarczający i zmniejszył się w porównaniu ze stanem przedwojennym do połowy. Zmniejszenie ilości koni nie powinno wpływać na stan produkcji rolnej, o ile rola ich w rolnictwie zostanie zastąpiona przez akcję traktorową. Pogłowie trzody chlewnej podlega wahanom, gdyż jest zależne od zjawisk koniunkturalnych.

Kształtowanie się cen miejscowych płodów rolnych i produktów hodowlanych w m[iesią]cu grudniu br.				
	Rodzaj artykułu	Jednostka kg	Cena wolnorynkowa na terenie woj. lubelskiego	sztyw[na] zł.
			najniższa/ najwyższa	
1	pszenica	100	1.600 - 2.500. -	37,5
2	żyto	100	720 - 1.800. -	27,5
3	jęczmień	100	600 - 1.400. -	27,5
4	owies	100	600 - 1.500. -	26,5
5	proso	100	1.000 - 2.000. -	55, -
6	groch	100	1.000 - 3.400. -	77, -
7	ziemniaki	100	120 - 400. -	9, -
8	słoma	100	80 - 400. -	9, -
9	siano	100	100 - 600. -	12, -
10	wieprz.	1 kg żywca	115 - 140. -	2, -
11	masło	1 kg	260 - 360. -	13, -
12	mleko	1 l.	15 - 25. -	1, -
13	jaja	1 szt.	13 - 18. -	1,2
14	ryby	1 kg.	80 - 160. -	-
15	koń chłopski roboczy	1 szt.	14.000 - 25.000. -	-
16	krowa dojna	1 szt.	12.000 - 20.000. -	-

Widać z powyższego zestawienia dużą rozbieżność cen tego samego rodzaju artykułu, [pomiędzy] ceną najwyższą i ceną najniższą w różnych powiatach tegoż samego województwa lubelskiego. Spowodowana ona jest oddaleniem ośrodków rolniczych od dróg komunikacyjnych przy jednoczesnej urodzajności i wydajności gruntów z jednej strony, a małą urodzajnością obszarów rolnych o dobrych warunkach komunikacyjnych z drugiej strony. Jakość towarów również odgrywa rolę w tym względzie. Jeśli chodzi o porównanie cen okresu sprawozdawczego z okresem ubiegłym, to ceny obecne powyższych artykułów wzrosły o 20 - 25 %.

Ceny innych artykułów pochodzących z przetworów spożywczych wykazały poza ceną cukru również tendencje zwyżkową i tak:

rodzaj artykułu		cena w m[iesią]cu XI	cena w m[iesią]cu XII
1. chleb pytlowy	1 kg	18 - 20. -	22 - 30. -
2. cukier	1 kg	160 - 180. -	130 - 140. -
3. mąka pszenna	1 kg	20 - 40. -	30 - 50. -
4. słonina	1 kg	180 - 230. -	230 - 260. -
5. węgiel	za 100 kg	250 - 400. -	400 - 600. -

Cena płodów rolnych i produktów hodowlanych, jak już wspomniano, wzrosła do 25 %. Tego rodzaju zjawisko co do zboża, słoniny, mięsa i mąki zostało wywołane

skupem przez Związek Gospodarczy Spółdzielni „Społem”, skupem na eksport dla ZSRR oraz skupem przez spekulantów, którzy wykorzystując różnicę cen produktów tu i na Zachodzie wywożą znaczne ilości. Skup przez Spółdzielnie „Społem” należy uważać za pożądany z uwagi na możliwość uregulowania w ten sposób cen na całym terenie Rzeczypospolitej, gdyż skup nadwyżek produkcyjnych i rozprowadzenie towaru po kraju może zapobiec wzrostowi cen, częstokroć spowodowanemu przez spekulantów, którzy skupując zasoby z wolnego rynku magazynowali je w oczekiwaniu na zwyżkę cen. Należy podkreślić, że skup da pozytywne wyniki, jeśli rolnik za swoje artykuły otrzyma ekwiwalent w postaci potrzebnych mu artykułów. Oprócz wyżej podanych przyczyn zwyżki cen artykułów należy wymienić większe zapotrzebowanie na te artykuły w okresie świąt „Bożego Narodzenia”, małe przydziały na kartki żywnościowe, które dla ludności bezrolnej nie stanowią żadnej podstawy minimum egzystencji, gromadzenie zapasów przez ludność.

Widzimy nadmierny wzrost ceny węgla, który wynosi nawet ponad 100 %. Spowodowane to jest minimalnym dowozem węgla wskutek niedomagań transportu oraz prawie żadnym przydziałem węgla po cenach sztynnych.

Obniżkę ceny cukru spowodowano przez wypuszczenie do wolnego obrotu większej ilości cukru po cenach komercyjnych / po 130 zł za 1 kg/.

2.Przemysł: Drugą wielką dziedziną, która daje utrzymanie dużej części ludności, jest przemysł wydobywczy i przetwórczy. Na terenie Lubelszczyzny spotykamy się z przemysłem przetwórczym. Tak jak w rolnictwie również w przemyśle napotyka się trudności, które nie pozwalają na dostateczne rozwinięcie się jego. Oto przyczyny ciężkiej sytuacji w przemyśle: 1/ zniszczenia przedsiębiorstw, spowodowane wojną, 2/ niedomagania transportu, 3/ brak podstawowych surowców, 4/ brak dostatecznej ilości węgla, 5/ brak fachowców i narzędzi, 6/ trudności kalkulacji wskutek wysokich cen surowców i wysokich zarobków robotników, 7/ brak rozwoju inicjatywy prywatnej w wskutek niepewności pozostania we własnym przedsiębiorstwie w związku z upaństwowieniem. Należy rozróżnić przemysł upaństwowiony i przemysł pozostający w rękach prywatnych właścicieli. Jeśli chodzi o ten ostatni to na terenie Lubelszczyzny przedstawia się następująco:

rodzaj przemysłu	ilość przedsiębiorstw		razem	zatrudnienie w stosunku do możliwości
	m. Lublin	powiaty		
spożywczy	42	769	811	100 %
metalowy	11	7	18	70 %
skórzany i garbarski	6	1	7	100 %
chemiczny	20	11	31	70 %
konfekcyjny	52	17	69	100 %
włókienniczy	-	14	14	70 %
robót budowlanych	17	3	20	10 %
fotograficzny	12	15	27	100 %
papierniczy	1	-	1	100 %
drzewny	5	46	51	50 %

mineralny	12	41	53	30 %
energetyczny	-	5	5	100 %
różne	6	5	11	100 %
Razem	184	934	1118	

Ogólna ilość zatrudnionych w przemyśle wynosi 8.000 ludzi. Obrót za ubiegły rok 160 milionów złotych. W listopadzie br. ilość przedsiębiorstw wynosiła 1.001, a zatem w miesiącu grudniu wzrosła o 117 przedsiębiorstw. Najbardziej jest rozwinięty przemysł przetwórczy, posiada on największą ilość czynnych zakładów /811/ i największą ilość zatrudnionych /4000/. Natomiast najsłabsze tendencje rozwojowe wykazuje przemysł robót budowlanych z uwagi na martwy sezon, brak surowców, węgla i odpowiednich kredytów na ten cel przeznaczonych.

Poza tym znajduje się ogółem 211 przedsiębiorstw, które nie są upaństwowione, a które są pod zarządem Tymczasowego Zarządu Państwowego. Są to przedsiębiorstwa stanowiące tak zwane mienie opuszczone albo porzucone.

3.Handel: Spółdzielnie, przedsiębiorstwa pod zarządem państwowym i przedsiębiorstwa prywatne zajmują się handlem [w] 93 branżach. W listopadzie br. zarejestrowano ogółem 8418 przedsiębiorstw handlowych. Z tej liczby na miasto Lublin wypada 2211, a na powiaty 6640 przedsiębiorstw. Liczba zatrudnionych wynosiła 15.752 ludzi. Grudzień wykazuje wzrost przedsiębiorstw do liczby 8851. Automatycznie wzrosła ilość pracowników do 16.662 ludzi.

Państwowa Centrala Handlowa.

W końcu okresu sprawozdawczego został nawiązany kontakt z Państwową Centralą Handlową w Lublinie. Z uwagi na to, że instytucja ta na tym terenie została przed kilku tygodniami powołana do życia, dotychczas nie odegrała ona dostatecznej roli czynnika interwencyjnego. Na odbytej konferencji, omówiono plan współpracy. Praca O[kręgowego] I[nspektoratu] O[chrony] S[karbowej] i P[aństwowa] C[entrala] H[andlowa] będzie szła przede wszystkim w kierunku zwalczania nieuzasadnionej wyżki cen. P[aństwowa] C[entrala] H[andlowa] również ma odegrać rolę czynnika zapobiegającego przestępstwom odnośnie lichwy i spekulacji. W okresie przedświątecznym przeciwdziałano zwwyżce cen na zapałki, sól, drożdże i cukier przez rzucenie na wolny rynek tych artykułów. Z rozwojem tej instytucji zamierzony cel, należy sądzić, zostanie osiągnięty.

Związek Gospodarczy Spółdzielni „Społem”

Analogicznie jak z P[aństwową] C[entralą] H[andlową] nawiązano kontakt ze „Społem” między innymi z inspiracji I[nspektoratu] O[kręgowego] O[chrony] S[karbowej] „Społem” rzuciło na rynek towary tego rodzaju jak mąka, fasola, śledzie, cukier. Przez wprowadzenie na rynek większych zapasów cukru, cena jego w okresie przedświątecznym nie tylko nie zwyczajowała ale obniżyła się do kwoty 135 zł za 1 kg.

5. Rynek pieniężny: Redyskonto w Narodowym Banku Polskim Oddział Lublin w

miesiącu sprawozdawczym zmalało w stosunku do m-ca listopada br. prawie o 50 %. W listopadzie wynosiło 8.300.000 zł zaś w grudniu 4.610.000 zł. Kontyngent kredytów dyskontowych w m[iesią]cu grudniu wynosił 31.500.000 zł. Suma ta nie została wykorzystana w 100 %. Poszczególne Banki kredytujące pewne działy życia gospodarczego, mające własny zapas pieniędzy nie korzystały z tego rodzaju kredytów Narodowego Banku Polskiego, aby uniknąć dzielenia się zyskiem. Stopa procentowa normalna wynosi - 9 %, stopa dyskontowa - 4,5 %. Kredytowano w pierwszym rzędzie spółdzielczość, potem przemysł energetyczny, budowlany jak huty szkła, fabryki papy, cegielnie, cementownie oraz przemysł przetwórczy. Wyeliminowano z kredytów Handel oraz rzemiosło, które produkuje na własny rachunek.

W miesiącu sprawozdawczym na „czarnej giełdzie” utrzymała się w początkowych trzech tygodniach na ogół tendencja jednolita. W ostatnim tygodniu kurs walut złotych zwyżkował. Na uwagę zasługuje zwyżka obcej waluty w zlocie.

Kształtowanie się kursów waluty obcej na „czarnej giełdzie” w m-cu XII					
	Wartość nominalna	Cena zakupu		Cena sprzedaży	
		kurs najniż[szy]	kurs najwyż[szy]	kurs najniż[szy]	kurs najwyż[szy]
ruble	5 w zlocie	2.750. -	3.000. -	2.800. -	3100. -
rubel ZSRR	1 papierowy	1,60	1,70	1,70	1,8[0]
dolary	1 papierowy	400. -	420. -	420. -	440. -
	w odcinkach ponad 5	460. -	480. -	480. -	500. -
"	20 w zlocie	28.000. -	30.000. -	29.000. -	31.000. -
funtyszterlingi	1 papierowy	460. -	660. -	480. -	690. -
"	1 w zlocie	4.500. -	4.650. -	4.650. -	4.750. -
marki niemieckie	1 papierowy	0,50	0,60	0,60	0,7[0]
złoto 14-to kar. jako złom	1 gram	250. -	550. -	270. -	600. -

II. Praca w m[iesią]cu sprawozdawczym Ochrona Rynku Monopolu Tytoniowego

Z uwagi na to, że na terenie województwa lubelskiego istnieje w większym rozmiarze uprawa tytoniu praca również w okresie sprawozdawczym nastawiona i prowadzona była szczególnie w kierunku zwalczania przestępstw z dziedziny Monopolu Tytoniowego. Dla osiągnięcia celu urządzano rewizje i obławy na targach, szosach, dworcach kolejowych, drogach i u plantatorów. Rewizje u plantatorów miała na celu stwierdzenie, czy tytoń jest odstawiony i czy posiada nielegalny zapas tytoniu, by w ten sposób likwidować nadużycie w zarodku. Rewizje na stacjach i targach miały charakter okresowy zaś na szosach i innych drogach doraźny. Przewożący tytoń uciekają się do rozmaitych kruczków dla przemycania tego rodzaju towarów. Należy stwierdzić, że w dużym stopniu znikły fałszowane papierosy, sprzedawane na ulicach, a nawet w sklepach. Pomimo braku odpowiednich środków komunikacyjnych, dostatecznego

personelu zdołano skonfiskować: 1146,65 kg surowca tytoniowego, 19 085 szt. papierosów oraz 69 cygar. W wyniku akcji u plantatorów stwierdzono niedobór tytoniu w ilości 7372 kg. Zauważono, że akcja zwalczania przestępstw monopolowych podziałała odstrasżająco na społeczeństwo. Zasługuje na uwagę fakt zrabowania w dniu 11 grudnia br. przez uzbrojona bandę 1922 kg surowca tytoniowego. Dzięki natychmiastowej akcji surowiec został odebrany i odstawiony do Stacji Wykupu w Krasnymstawie zaś sprawcy ujęci.

Ochrona rynku Monopolu Spirytusowego

W okresie sprawozdawczym wzmożono akcję zwalczania potajemnego gorzelnictwa, które w okresie przedświątecznym zwiększyło swoją produkcję. Akcja szła też w kierunku zapobieżenia produkcji „bimbru” przez likwidację aparatów samogonowych oraz spowodowanie rzucenia na rynek większej ilości wyrobów monopolu spirytusowego.

Oprócz personelu Ochrony Skarbowej w akcji zwalczania przestępstw tego rodzaju brała udział również Milicja Obywatelska. Zwrócono uwagę, by ceny ustalone na artykuły monopolowe były przestrzegane. W obecnych warunkach bezpieczeństwa nie jest do pomyslenia wszechstronna i skuteczna walka z przestępstwami z tej dziedziny. Zniżka ceny wyrobów monopolu spirytusowego do 150 zł za litr przyczyniłaby się radykalnie do zwalczania potajemnego gorzelnictwa, gdyż pędzenie „bimbru” byłoby nieopłacalne a ryzyko niebezpieczeństwa w porównaniu z minimalnym zyskiem odebrałoby chęć ludziom uprawiania tego rodzaju procederu. Dochód Skarbu Państwa nie zostałby uszczuplony z uwagi, iż konsumpcja nielegalnego „bimbru” zastąpiona byłaby przez wyroby monopolu spirytusowego. W okresie sprawozdawczym miały miejsce dwa napady na transporty spirytusu z gorzelnicy Jawidz oraz jeden napad na gorzelnię Niemce, gdzie zabrano 720 l. spirytusu.

Sprawa drożdży: Przemysł drożdży zagranicznych w m[iesią]cu grudniu był minimalny. Pomimo zwrócenia uwagi na przestępstwa tego rodzaju zdołano skonfiskować tylko 2,70 kg drożdży zagranicznych. Przyczyną tego jest wygórowana cena drożdży /około 600 zł/ przy cenie drożdży krajowych po 400 zł. Falszowanie drożdży i posługiwanie się opakowaniami i banderolami monopolowymi dzięki stałym i dorywczym kontrolom przedsiębiorstwa i na targach zmniejszyło się wydatnie. Skonfiskowano 8,35 kg drożdży fałszowanych. Dzięki działaniu interwencyjnemu w okresie przedświątecznym nie zwyżkowała cena drożdży, jedynie nieznaczna zwyżka była w sprzedaży na deka. W ramach zwalczania nadmiernych cen za drożdże sporządzono 3 protokoły.

W dziedzinie podatków bezpośrednich

Przeprowadzono akcję obserwacyjną przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych. Badano księgi handlowe w wyniku czego zdyskwalifikowano w 2 wypadkach księgi handlowe jako fałszowane i sprawę skierowano do władz prokuratorskich. Ponadto wykryto szereg nadużyć w podatkach bezpośrednich u płatników, którzy nie prowadzili ksiąg buchalteryjnych, a byli obowiązani do wypłacenia zaliczek miesięcz-

nych w podatku przemysłowym i dochodowym, oraz prowadzili handel na większą skalę bez kart rejestracyjnych i nie płacąc podatków do Skarbu Państwa. Położono nacisk na ściganie handlu anonimowego, a przez lustrację doraźną oględzin lokalnych stwierdzono, iż niektóre przedsiębiorstwa mają kartę rejestracyjną na wyrób wędlin, zaś prowadzą w tymże przedsiębiorstwie sprzedaż artykułów z innych branż jak spożywcza, galanteryjna i sprzedaż wódek w naczyniach zamkniętych i otwartych.

Ze zbliżającym się końcem roku przedsiębiorstwa, które prowadzą księgi handlowe lub mają zaprowadzić księgi handlowe na rok 1946 winne sporządzić inwentarz i remanent towarów z natury, a nie remanent książkowy, przeto zarządzo, by kierownicy B[rygad] O[chrony] S[karbowej] wydzielili specjalną sekcję w podatkach bezpośrednich, która będzie miała kontakt z Urzędem Skarbowym, gdzie otrzyma informację, co do płatników, którzy mają prowadzić prawidłowe księgi na rok 1946, a nie są kupcami rejestrowanymi winni oni przy założeniu ksiąg sporządzić remanent z natury taki, żeby wszystek towar, który się znajduje w sklepie był wciągnięty do ksiąg. Sekcja wydzielona do podatków bezpośrednich będzie miała za zadanie zgrupować materiał początkowy przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych oraz zbierać materiał informacyjny przez rok obrotowy 1946, który to materiał będzie materiałem dowodowy[m] do wymiaru podatków bezpośrednich.

Sprawa lichwy i spekulacji

Akcja w okresie sprawozdawczym miała przeważnie charakter zapobiegawczy. Przez spowodowanie w P[raństwowej] C[entrali] H[andlowa] i Społem rzucenia w miarę możliwości towarów na wolny rynek osiągnięto częściowo dodatnie wyniki. Przez wyznaczenie 2 miejsc sprzedaży choinek otrzymano taki wynik, że cena choinki spadła z 200 zł do 40.

W ramach akcji zapobiegania przestępstw[om] z dziedziny lichwy przeprowadzono w przedsiębiorstwach badanie rachunków w wyniku czego sporządzono 40 protokołów. Ważniejszych wypadków przestępstw w tej dziedzinie nie zanotowano. Całokształtu działania w tym kierunku jeszcze nie zorganizowano. W myśl zarządzenia GIOS z dnia 26 XI [19]45 r. L D.I/GIOS/III/L610/45 podjęto wstępne kroki dla powołania stałej komisji do wyznaczenia cen komercyjnych. Ustalono termin konferencji na dz[ień] 14 stycznia 1946 r. Zaproszono przedstawicieli miejscowych władz samorządowych, poszczególnych branż przemysłowych, handlowych i rzemieślniczych, sądownictwa, prokuratury, Milicji Obywatelskiej, związków zawodowych, partii politycznych i prasy.

W sprawie mienia opuszczonego i porzuconego.

Jak już na początku zazaczyłem najmniej uwagi poświęcono sprawie ujawnienia i opisywania majątków opuszczonych i porzuconych, co jest zresztą zgodne z życzeniem /jeśli chodzi o majątek nieruchomy/ Głównego Inspektora Ochrony Skarbowej. Na szczególną uwagę zasługuje ujawnienie młyna wodnego z kompletnym urządzeniem wartości około 1.300 tysięcy złotych.

W sprawie współpracy Ochrony Skarbowej z Ochroną Pogranicza.

Dnia 20 XII [19]45 r. przeprowadzono konferencję z szefem Wydziału Ochrony Pogranicza. Ochrona Pogranicza jest w stadium organizacji. Mają być utworzone Komendy Odcinków: w Terespolu, Włodawie, Hrubieszowie i Bełżcu. Spodziewane jest obsadzenie punktów granicznych z końcem stycznia 1946 r. Współpraca powinna polegać na udzielaniu pomocy, meldowaniu o przestępstwach i wyłapywaniu przemycanych towarów i przemytników. Ochrona Pogranicza w tej materii nie ma żadnych instrukcji. Dotychczasowa działalność ogranicza się do obserwowania ruchu granicznego i rejestracji przechodzących transportów. Doręczono Wydziałowi Ochrony Pogranicza wykaz urzędów akcyz, Brygad Ochrony Skarbowej i Rejonów Kontroli Skarbowej. Następną konferencję wyznaczono na dzień 25 stycznia 1946 r.

Trudności w pracy Ochrony Skarbowej

Pewne niedomagania w dziedzinie pracy Ochrony Skarbowej spowodowane są różnymi czynnikami. Na pierwszym miejscu trzeba wymienić brak bezpieczeństwa w terenie. Załączone niektóre odpisy protokołów oraz liczne wzmianki w prasie na temat napadów i zabójstw ilustrują stan bezpieczeństwa na terenie okręgu lubelskiego. Milicja Obywatelska i władze bezpieczeństwa nie zawsze chcą udzielać asysty i pomocy. Częstokroć funkcjonariusze M.O. i bezpieczeństwa trudnią się przewożeniem i spekulacją tytoniem, bimbrem i drożdżami. Nieoficjalna interwencja żołnierzy radzieckich utrudnia pracę. Szoferzy sowieccy przewożą ludzi z tytoniem i bimbrem przez co uniemożliwiają uchwycenie przestępstw tego rodzaju. W dodatku brak odpowiedniej ilości personelu, środków lokomocji – wszystko to razem wpływa ujemnie na tok pracy.

Zestawienie
wyników służbowych za okres od 26.XI. do 25 grudnia 1945 r.
1. Przestępstwa akcyzowo - monopolowe.
a/ monopol tytoniowy

Ilość wypadków wykrytych przestępstw	Ilość osób obw[inionych]	Rodzaj i ilość zatrzymanego towaru				Ogólna wartość [zł]	
		tytoń luzem kg	tytoń niem[iecki] kg	papierosy niem[ieckie] szt.	papierosy domowej produkcji		
463	463	1.145,65	0,4	-	9.085	69 cygar	439.750, -
	niedobór tytoniowy u plant.					ilość skonf[iskowanych] masz[ynek] do krojenia tytoniu	
	7.372					2	

b/ monopol spirytusowy

Ilość wypadków wykrytych przestępstw	Ilość osób obw[inionych]	Rodzaj i ilość zatrzymanego towaru				Ogólna wartość zł	
		aparatów gorzel.	aparatów rektyf.	samogonu litrów	spiry[tusu] litrów		
47	47	10	-	76,70	0,4	13.557, -	
	wódki z rektyfikatu spirytusowego l.						
	4,8						

c/ ukrócenie podatku spożywczego

Ilość wypadków	Rodzaj i ilość zatrzymanego towaru	Ogólna wartość
5	2,7 kg drożdży zagranicznych 8,35 kg drożdży fałszowanych	1.080 zł

d/ przestępstwa z dziedziny podatków bezpośrednich

Ilość spraw	Suma ukróconego podatku i suma grzywien	Suma wpłaconego wzgl[ędnie] zabezpieczonego pod[atku]	Ogółem
8	2.710.443, -	542.088, -	2.710.443, -

e/ Ujawnienie i zabezpieczenie mienia porzuconego i opuszczonego.

Ilość spraw	Rodzaj i ilość zatrzymanego towaru	wartość zł
	Młyn wodny wraz z urządzeniem Willa w Nałęczowie, nieruchomość w Końsko - Woli	

f/ Przestępstwa z dziedziny lichwy i spekulacji.

Ilość spraw	Ilość osób obwinionych	Suma grzywien	Ogólna
40	40	-	-

Plan pracy na miesiąc następny.

1. Podatki pośrednie. a/ Monopol Tytoniowy. Zapobieganie przestępczości przez kontrole u plantatorów, przez ostrzeganie ludności drogą publicznych obwieszczeń i w prasie o skutkach naruszeń przepisów, konfiskowanie maszyn do krajania tytoniu. Zwalczanie przestępczości przez urządzenie rewizji i obław na stacjach kolejowych, drogach itp. b/ Monopol Spirytusowy. Zwalczanie potajemnego gorzelnictwa przez wykrywanie i konfiskowanie aparatów i bimbru oraz spowodowanie szybkiego wymiaru kar za popełnione przestępstwa.
2. Podatki bezpośrednie. Zwalczanie anonimowego handlu i anonimowej produkcji. Badania ksiąg buchalteryjnych w podejrzanych przedsiębiorstwach.
3. Walka z lichwą i spekulacją. Stworzenie stałej komisji dla wyznaczenia maksymalnych cen komercyjnych. Badanie faktur w przedsiębiorstwach mające na celu wykrycie przestępstw odnośnie wykrycia nadużycia przepisów o lichwie, ujawnienie potajemnego handlu lub przemysłu, kontrolowanie cenników, spowodowanie działalności czyn-

ników interwencyjnych /P[ra]ństwow[a] C[entra]l[a] H[and]low[a] i „Społem” / w wypadku nieuzasadnionej zwyczajki cen.

4. Mienie porzucone i opuszczone. Ujawnienie majątków poniemieckich, a przede wszystkim majątku ruchomego.

5. Przestępstwa dewizowe. Wykrywanie i likwidowanie zakonspirowanych komórek handlu walut zagranicznych.

Inspektor Okręgowy Ochrony Skarbowej

/Jan Rago/

Lublin, dnia 31 grudnia 1945 r.

